

**TANÁCSKOZÁS A FORDÍTÁS-
IRODALOMRÓL.** Február utolsó napján a Tartományi Közművelődési Közösség tanácskozást tartott a vajdasági fordítóirodalom helyzetéről. A meghívott közéleti dolgozók, írók, műfordítók, valamint a kiadókat, irodalmi folyóiratokat, lapokat és könyvtárakat képviselő elsősorban azokra a kérdésekre kerestek választ, hogyan lehetne a jövőben még inkább megszervezni a jugoszláv nemzetek irodalmának fordítását Vajdaság nemzetiségeinek nyelvére és viszont, milyen lehetőségek vannak a mindinkább erősödő nemzetiségi irodalmak szerbhorvát nyelvre való átültetésére.

A tanácskozásra dr. Juhász Géza készített vitaindítót s elemezte behatóan a vajdasági nemzetek és nemzetiségek irodalmának kölcsönös kiadását és fordítását az elmúlt öt évben. Néhány gondolatot ragadunk ki beszámolójából:

— A jugoszláv nemzetek irodalmának fordítását a vajdasági nemzetiségek nyelvére viszonylagos állandóság és folyamatosság jellemzi a felszabadulástól napjainkig. Sőt, a felszabadulástól utáni első évek nemzetiségi kiadásában egyenesen túlsúlyban volt a fordítóirodalom, s csak később, a nemzetiségi irodalmak erőteljesebb kibontakozása eredményeként jött létre az eredeti alkotás és a fordítások közötti helyes mennyiségi arány. Anélkül, hogy belebocsátkoznánk e helyütt annak fejtegetésébe, mit s mennyit nyer egy-egy nemzet (iség) kultúrája és irodalma a fordítás révén befogadott új esztétikai értékekkel, elégedünk meg annak megállapításával, hogy a fenti helyes arányok fenntartása állandó és elhanyagolhatatlan feladat az összes felelős tényezőnek, mert egyes nemzetiségek kiadásában máris megfigyelhetők bizonyos időleges megtorpanások e tevékenységben, jelzések, melyek arra mutatnak, hogy a nem-

zetiségi irodalmak megerősödése és a korlátozott anyagi lehetőségek közötti feszültséget a műfordítói tevékenység háttérbe szorításával igyekeznek feloldani.

A tanácskozásra előkészített adatok szerint 1970 és 1975 között Vajdaságban az ország nemzeteinek íróitól magyar nyelven (csak a Forum Könyvkiadó gondozásában) 19 mű jelent meg, a szlovák nyelvű Obzor kiadó 36, míg a Libertatea román kiadó 3 könyvet jelentetett meg. Ugyanakkor szerbhorvát nyelvre 17 magyar, 6 szlovák, 4 román és három ruszin könyvet fordítottak. A kölcsönös fordítótevékenységről Juhász Géza a következőket állapítja meg:

— A tárgyalt időszak magyar nyelvű műfordítói bibliográfiája egyértelműen tanúsítja, hogy mind a fordításban publikált művek esztétikai értékét, mind változatosságát tekintve, e tevékenység tovább fejlesztette az eddigi gazdag hagyományokat, újabb lehetőségeket nyújt e nemzetiség olvasói számára a jugoszláv népek irodalmi értékeinek befogadására anyanyelvükön... A jugoszláv népek irodalmáról magyarra fordított művek szinte kivétel nélkül reprezentatív alkotások, igen jelentős helyet foglalnak el abban az irodalomban, amelyhez közvetlenül tartoznak, a szerzők pedig (Andrić, Crnjanski, Tadijanović, Kiš, Zupančić) az illető irodalmak vezető egyéniségei, rég befutott alkotók.

— A szlovák nyelvű fordítóirodalom legalább olyan gazdag és változatos, mint a magyar, mégpedig nem is csak relatíve, azaz az eredeti alkotások számához viszonyítva, hanem abszolút mennyiségben is. Igaz, szép számban szerepelnek itt koprodukcióban készült ún. füzetes kiadványok, egyenként 20 oldalnyi terjedelemben, de ha ezeket figyelmen kívül hagyjuk

is, 13 könyv alakban megjelent művet találunk ebben a bibliográfiában.

— Román fordításban három könyv jelent meg az elmúlt hat esztendő alatt... Nincs okunk kételkedni benne, hogy a hazai román nyelvű könyvkiadás anyagi lehetőségeit és intellektuális (fordítói) kapacitását, illetőleg a jugoszláviai román nemzetiségű olvasóközönség és könyvpiac felvevőképességét szem előtt tartva, ez a produkció reális. Nyilván épp a címek csokély száma indokolja az antologikus kiadványokat, hogy a kevesebb cím is minél nagyobb területre engedjen betekintést a jugoszláv irodalmakban.

— A legnagyobb változás, túlzás nélkül állíthatjuk, hogy döntő fordulat a vajdasági nemzetiségek irodalmának szerbhorvát fordításban való megjelentetése terén játszódott le a folyó évtized első felében — írja a továbbiakban az értekező, megállapítását azzal támasztva alá, hogy csak a tárgyalt időszakban több vajdasági nemzetiségi szerző jelent meg szerbhorvát nyelven, mint bármikor a felszabadulás óta ennyi idő alatt. A vajdasági kiadóházak mellett mind több szerbiai kiadó, elsősorban a Nolit, a BIGZ, a Narodna knjiga és a Bagdala ad ki vajdasági nemzetiségi írókat.

A beszámoló írója a továbbiakban arra hívja föl a figyelmet, hogy a felsorolt tények és számadatok céljukat tévesztenék, ha „önelégültséget táplálnának” és nem a kölcsönös megismerést célzó akciókat serkentének. Ténnyel is akad még bőven. Máig megoldatlan a fordítói kérdések képzésének kérdése, szembeötlő a fordítói tevékenység hiánya a nemzetiségi relációkon, a Vajdaságban és Szerbiában lendületesen folyó munkát más köztársaságokban nemigen kísérik figyelemmel srb.

Dr. Juhász Géza pontokba foglalt határozati javaslatok közül ezen a helyen csak az elsőt jegyezzük le:

— Minden felelős tényezőnek, de mindenekelőtt a nemzetiségi könyvkiadók felelőseinek — ideértve a szerkesztőseket, szerkesztő bizottságok mellett a kiadói tanácsokat és a kiadók köré csoportosuló írókat és fordítókat is — állandó figyelemmel kell kísérniük az eredeti művek és a fordítások közötti arányt, fenntartva közöttük az egészséges egyensúlyt, hogy e kultúrák és irodalmak a továbbiakban is nyitottak maradjanak az országos áramlások előtt, s a nemzetiségek tovább gazdagodjanak a hazánkban születő értékes művészi alkotások befogadásával, birtokbavételével. Ha az egyes kiadóknál egy-egy év produkciójában tükröződő megtorpanásokat, más kiadónál pedig a szembetűnő visszaeséseket számba vesszük, akkor e figyelmeztetés talán nem tetszik indokolatlannak.

EMLEKEZÉS SINKÓ ERVINRE. Sinkó Ervinre, a tíz évvel ezelőtt elhunyt íróra és tanárra emlékeztünk mácius utolsó napjaiban. Koszorúzási ünnepséget tartottak Zágrábban a Mirgoj temetőben, és Apatinban, ahol a szülőházi emléktábla előtt rótták le kegyeletüket a község társadalmi-politikai szervezeteinek képviselői, barátai, tanítványai és egykori munkatársai. Újvidéken a Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézetében megtartott komemoráción dr. Bosnyák István egyetemi docens emlékezett az íróra és az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Karának tanszékalapítójára és tanárra, az egyetemi hallgatók pedig Sinkó műveiből adtak elő részleteket.

Folyóirataink is megemlékeztek az évfordulóról. Az *Új Symposion* márciusban megjelent múlt év decemberi számát teljes egészében Sinkó Ervinnek szánta. A szám — mint szerkesztői bevezetőjében olvashatjuk — „... az élő párbeszéd fonosságára, tudatunkat formáló jelentőségére szeret-

ne figyelmeztetni, s csak másodsorban az évfordulóra... Az Új Symposion ebből az *újrólvasásból* szeretné kivenni részét, s nemcsak ebben a számban, hanem januári, februári és márciusi számában is. Szép bizonyítésként annak, hogy a sinkói művel való párbeszédteremtés igénye többünk, sokunk valós szellemi szükséglete és — hiszszük — arra is, hogy művelődési életünk egésze felkészült e párbeszédre, s vállalja azt.”

Folyóiratunk márciusi számának egy részét ugyancsak a sinkói életmű-kutatás eredményeinek szentelte, a Forum Könyvkiadó pedig Sinkó Ervin válogatott verseinek kiadására készült, amelyet Bori Imre irodalomtörténész Sinkó költészetét vizsgáló tanulmánya vezet be.

AZ ÜZENET CSÁTH GÉZA-EM-LÉKSZÁMA. Szabadkai testvér folyóiratunk, az *Üzenet*, február—márciusi kettős számát teljes egészében a 90 évvel ezelőtt született Csáth Gézának szentelte. Dér Zoltán (a szám szerkesztője) és Bori Imre átfogó tanulmányban foglalkoznak Csáth munkásságával, majd külön tanulmányok igyekeznek megrajzolni, a novellista, a drámaíró, az újságíró, a zenekritikus, a zeneszerző és a szakíró Csáth portréját. A számot több kisebb közlés: az egykorú Csáth irodalomból való szemelvények és az író kötetének és számműveinek bibliográfiája s nem utolsósorban gazdag, többnyire ismeretlen képanyag egészít ki.

A Csáth-évforduló alkalmából a Forum Könyvkiadó Hagyományaink című sorozatában három kötetben jelenteti meg e szabadkai születésű, tragikus sorsú író műveit: novelláit, drámáit, kritikáit, publicisztikái írásait és — minden bizonnyal — a Csáth-bibliográfiát is.

KRITIKUSOK AZ ÚJ SZERB REGÉNYRŐL. Az elmúlt évben számos új szerb regény került az olvasók asztalára. Aleksandar Tisza Amire az ember használható (*Upotreba čoveka*) műve két irodalmi díjat is kiérdemelt, s kétségtelen, hogy tavaly a legjobb szerb regény volt. Második kiadása sajtó alatt van. A kritikusok szerint még néhány mű érdemel figyelmet a tavalyi regénytermésből: Dragoslav Mihajlović *Petrijin venac*, Sveta Lukić *Vodeni cvetovi*, Pavle Ugrinov *Fascinacije* és Zarko Komanina *Kolijevka* című műve vívta ki a bírálat elismerését.

Dragoš Kalajić, a *Delo* kritikusanak véleménye szerint Lukić műve, a *Vodeni cvetovi*, „urbánus regény”, akárcsak Crnjanski alkotása, a *London regénye*, vagy Momo Kapor regényei, melyek igen nagy népszerűsége tettek szert. Lukić Belgrádról ír, történelmi körképet ad. A realista regény hagyományait követi, a fennálló helyzetet mutatja be, nem magyarázza a világot.

A *Savremenik*ben Taras Kermauner kétfolytatásos tanulmányt szentel Lukić művének. „A *Vodeni cvetovi* illúziók nélküli könyv. Ritkán olvashatunk ilyen száraz és a valósághoz közel álló könyvet” — írja a szlovén kritikus. Szerinte Lukić műve „az értelmes tudat regénye a tényekről, a való helyzetéről”.

Marko Nedić a *Politik*ában méltatja Lukić regényét. Szerinte Lukić egy igazi társadalmi kérdést állított könyvének középpontjába. Regényének erkölcsi, pszichológiai és szociológiai alapja a belgrádi szerb burzsoáziának a bukása.

Dragoslav Mihajlović *Petrijin venac* című, Ivo Andrić-díjas művéről Muharem Pervić tanulmányt írt a *Delo*-ban. Rendkívül részletes elemzés alapján Pervić megállapítja, hogy Mihajlović legújabb műve a valóság regénye.